

Ärende: VN/25733/2021-OKM-334

Begäran om utlåtande om utkastet till statsrådets redogörelse - ny riktning för Finlands digitala kompass

Mål 1 - Finland utvecklas som ett demokratiskt och bildat samhälle i en digitaliserad värld

Är målet en välgrundad del av Finlands digitala kompass?

-

Precisera vid behov ditt svar. Har rätt saker valts för målets innehåll? Om inte, hur bör den utformas?

-

Har man i de nyckelresultat som gäller målet identifierat det innehåll som är väsentligt?

-

Om inte, vilka nyckelresultat saknas?

-

Mål 2 - Samhällsaktörerna har en god förmåga att ta till sig och tillämpa ny och utvecklande teknik på ett hållbart och produktivt sätt

Är målet en välgrundad del av Finlands digitala kompass?

-

Precisera vid behov ditt svar. Har rätt saker valts för målets innehåll? Om inte, hur bör den utformas?

-

Har man i de nyckelresultat som gäller målet identifierat det innehåll som är väsentligt?

-

Om inte, vilka nyckelresultat saknas?

-

Mål 3 - Finland är en föregångare inom digital kompetens och utveckling av tekniksektorn

Är målet en välgrundad del av Finlands digitala kompass?

-

Precisera vid behov ditt svar. Har rätt saker valts för målets innehåll? Om inte, hur bör den utformas?

-

Har man i de nyckelresultat som gäller målet identifierat det innehåll som är väsentligt?

-

Om inte, vilka nyckelresultat saknas?

-

Mål 1 - Tillgången till och kvaliteten på data samt infrastrukturerna för datahanteringen stödjer företagens värdegenerering och lösningarnas uppskalbarhet.

Är målet en välgrundad del av Finlands digitala kompass?

-

Precisera vid behov ditt svar. Har rätt saker valts för målets innehåll? Om inte, hur bör den utformas?

-

Har man i de nyckelresultat som gäller målet identifierat det innehåll som är väsentligt?

-

Om inte, vilka nyckelresultat saknas?

-

Mål 2 - Dataförbindelserna är heltäckande, säkra och hållbara.

Är målet en välgrundad del av Finlands digitala kompass?

-

Precisera vid behov ditt svar. Har rätt saker valts för målets innehåll? Om inte, hur bör den utformas?

-

Har man i de nyckelresultat som gäller målet identifierat det innehåll som är väsentligt?

-

Om inte, vilka nyckelresultat saknas?

-

Mål 3 - Server- och beräkningsinfrastrukturerna är energieffektiva och tillgodoser de offentliga tjänsternas, företagens och forskningens behov.

Är målet en välgrundad del av Finlands digitala kompass?

-

Precisera vid behov ditt svar. Har rätt saker valts för målets innehåll? Om inte, hur bör den utformas?

-

Har man i de nyckelresultat som gäller målet identifierat det innehåll som är väsentligt?

-

Om inte, vilka nyckelresultat saknas?

-

Mål 1 - Digitalisering och datadriven värdegenerering avancerar i företag.

Är målet en välgrundad del av Finlands digitala kompass?

-

Precisera vid behov ditt svar. Har rätt saker valts för målets innehåll? Om inte, hur bör den utformas?

-

Har man i de nyckelresultat som gäller målet identifierat det innehåll som är väsentligt?

-

Om inte, vilka nyckelresultat saknas?

-

Mål 2- Bättre produktivitet och konkurrenskraft i företagen genom lyckad implementering av ny teknik

Är målet en välgrundad del av Finlands digitala kompass?

-

Precisera vid behov ditt svar. Har rätt saker valts för målets innehåll? Om inte, hur bör den utformas?

-

Har man i de nyckelresultat som gäller målet identifierat det innehåll som är väsentligt?

-

Om inte, vilka nyckelresultat saknas?

-

Mål 1- Digitala offentliga tjänster utgör kompatibla servicehelheter som möjliggör smidig ärendehantering och hög produktivitet.

Är målet en välgrundad del av Finlands digitala kompass?

2 ja, huvudsakligen

Precisera vid behov ditt svar. Har rätt saker valts för målets innehåll? Om inte, hur bör den utformas?

Citat ur utkastet till digital kompass, sida 49: "Väl fungerande offentliga tjänster främjar samhällsdeltagandet när digitala tjänster tillhandahålls på finska, svenska och engelska" ...

Folktinget hänvisar till att finska och svenska är landets likvärdiga nationalspråk, vilket innebär att formuleringen är missvisande. Engelska kan inte likställas med nationalspråken och saknar därför betydelse när det gäller myndigheternas skyldighet att tillgodose de språkliga rättigheterna i officiella digitala tjänster. Det är viktigt att hänvisningen till engelska stryks.

Citat ur utkastet, sida 49 : "Likabehandling och tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna utgör grunden för serviceutvecklingen."

Folktinget konstaterar att denna sats har en central betydelse för planeringen och utvecklingen av digitala tjänster inom den offentliga förvaltningen. Det är dock motiverat att förtydliga att likabehandling omfattar språklig likabehandling, eftersom ingen får särbehandlas utan godtagbart skäl bland annat på grund av språk (6 § i grundlagen). Tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna omfattar de språkliga rättigheterna, vilket bör beaktas i utkastet.

Citat ur utkastet, sida 50: "Enligt principerna för god förvaltning ska alla ha möjlighet att sköta sina ärenden i de offentliga tjänsterna."

Folktinget framhåller att ett syfte med språklagen enligt 2 § är att garantera vars och ens rätt till god förvaltning oberoende av språk (423/2003). Detta tillägg bör skrivas in i anslutning till satsen om principerna för god förvaltning.

Finsk- och svenskspråkiga personers möjligheter att använda offentliga digitala tjänster bör därtill tryggas med stöd av ett tillräckligt utbud av användarstöd för digitala tjänster på det egna språket.

För personer som inte har tillgång till digitala tjänster eller saknar digital kompetens kan emellertid möjligheten att ta del av myndigheternas tjänster försämrats eller utebli. Folktinget framhåller att envans rätt att välja alternativa service- och kommunikationskanaler i kontakter med myndigheterna bör framgå tydligt av utkastet. Även dessa service- och kommunikationskanaler ska erbjudas jämnt på finska och svenska.

Har man i de nyckelresultat som gäller målet identifierat det innehåll som är väsentligt?

-

Om inte, vilka nyckelresultat saknas?

-

Mål 2 - Den offentliga förvaltningen administrerar datan, tekniken och infrastrukturen för de centrala samhällsfunktionerna på ett säkert, tillförlitligt och kostnadseffektivt sätt, vilket säkerställer samhällets funktionsförmåga i alla situationer.

Är målet en välgrundad del av Finlands digitala kompass?

-

Precisera vid behov ditt svar. Har rätt saker valts för målets innehåll? Om inte, hur bör den utformas?

-

Har man i de nyckelresultat som gäller målet identifierat det innehåll som är väsentligt?

-

Om inte, vilka nyckelresultat saknas?

-

Mål 3 - Den offentliga förvaltningen fungerar produktivt genom användning av artificiell intelligens och ny digital teknik.

Är målet en välgrundad del av Finlands digitala kompass?

-

Precisera vid behov ditt svar. Har rätt saker valts för målets innehåll? Om inte, hur bör den utformas?

Ett sätt att underlätta myndigheters uppgift att garantera befolkningens språkliga rättigheter vore att utveckla AI-modeller för språkplanering. Genom att kartlägga personalens språkkunskaper kan myndigheter sammanföra personal och klienter utgående från språk. Befolkningsdatasystemet förser myndigheterna med information om klienternas registrerade språk och kontaktspråk. Genom ibruktageanddet av språkplanering som en metod, samt utvecklande av AI-modeller för detta skulle arbetsturer, servicestigar och tjänster kunna planeras och utvecklas så att både den finsk- och svenskspråkiga befolkningens språkliga rättigheter tillgodoses.

En åldrande befolkning innebär att behovet av samhällsstödda social- och hälsovårdstjänster ökar. Folktinget betonar att lagstiftningen förutsätter likvärdiga tjänster på båda nationalspråken. Digitala tjänster bör redan i pilotfasen utvecklas på båda nationalspråken. Stöd och handledning bör erbjudas likvärdigt till finsk- och svenskspråkiga. För personer som inte har förmåga att använda digitala verktyg och tjänster bör andra sätt att sköta ärendena erbjudas. För att kunna utveckla digitala verktyg och ta i bruk AI som ett hjälpmedel bör även datainsamling beakta landets två nationalspråk. AI-verktyg som för att underlätta språkplanering bör utvecklas. T.ex. skulle myndigheterna lättare kunna uppfylla språklagen genom att insamla uppgifter om personalens språkkunskaper och matcha svenskunnig personal inom social- och hälsovården med svenskspråkiga kunder.

Har man i de nyckelresultat som gäller målet identifierat det innehåll som är väsentligt?

-

Om inte, vilka nyckelresultat saknas?

-

Sektorsövergripande ledarskap och samarbete

Är principerna för ledarskap och samarbete kring digitaliseringen välgrundade delar av Finlands digitala kompass?

-

Precisera vid behov ditt svar. Har rätt saker valts för innehållet? Om inte, hur bör den utformas?

-

Helheten av den digitala kompassens mål och nyckelresultat

Saknas det något väsentligt i den digitala kompassens mål och nyckelresultat i allmänhet? Bör något delområde prioriteras eller avprioriteras?

-

Uppföljning av resultat och bedömning av genomslag

Vilka mätare identifierar ni för att mäta framskridandet av målen och nyckelresultaten?

-

Hur bör den digitala kompassens genomslag mätas på nationell nivå?

-

Beskrivning av verksamhetsmiljön

Geopolitisk och ekonomisk verksamhetsmiljö

-

Säkerhet och resiliens

-

Kritisk teknik och innovationer

Ett sätt att underlätta myndigheters uppgift att garantera befolkningens språkliga rättigheter vore att utveckla AI-modeller för språkplanering. Genom att kartlägga personalens språkkunskaper kan myndigheter sammanföra personal och klienter utgående från språk. Befolkningsdatasystemet förser myndigheterna med information om klienternas registrerade språk och kontaktspråk. Genom ibruktagandet av språkplanering som en metod, samt utvecklande av AI-modeller för detta skulle arbetsturer, servicestigar och tjänster kunna planeras och utvecklas så att både den finsk- och svenskspråkiga befolkningens språkliga rättigheter tillgodoses.

Välbefinnande och samhällseliga förändringar

3.1.4 en åldrande befolkning innebär att behovet av samhällsstödda social- och hälsovårdstjänster ökar. Folktinget betonar att lagstiftningen förutsätter likvärdiga tjänster på båda nationalspråken. Digitala tjänster bör redan i pilotfasen utvecklas på båda nationalspråken. Stöd och handledning bör erbjudas likvärdigt till finsk- och svenskspråkiga. För personer som inte har förmåga att använda digitala verktyg och tjänster bör andra sätt att sköta ärendena erbjudas. För att kunna utveckla digitala verktyg och ta i bruk AI som ett hjälpmedel bör även datainsamling beakta landets nationalspråk. AI-verktyg som för att underlätta språkplanering bör utvecklas. T.ex. skulle myndigheterna lättare kunna uppfylla språklagen genom att insamla uppgifter om personalens språkkunskaper och matcha svenskunnig personal inom social- och hälsovården med svenskspråkiga kunder.

Reglering av digitaliseringen och dataekonomin

-

Samarbete och interoperabilitet

-

Nya teman

Artificiell intelligens

-

Säkerhet

-

Välbefinnande

Syftet är att den digitala kompassen ska vara ett redskap som styr utvecklingen av digitaliseringen inom samhällets olika sektorer. Den ska stödja prioriteringen av åtgärder inom statsförvaltningen,

resursfördelningen samt bedömningen av samhällelig genomslagskraft och Finlands position i förhållande till den internationella utvecklingen. Under denna rubrik föreslår Folktinget att olika språkgruppers behov tilläggs.

Samarbete och interoperabilitet

Folktinget föreslår att här läggs till text om att information och stöd om användningen av AI och digitala verktyg och tjänster bör finnas tillgängliga för olika språkgrupper. Nationalspråken ska enligt grundlagen och språklagen beaktas likvärdigt.

Datainsamling som sker genom nationella enkäter och utredningar bör beakta nationalspråken och språklagstiftningen.

Folktinget framhåller att ett syfte med språklagen enligt 2 § är att garantera vars och ens rätt till god förvaltning oberoende av språk (423/2003). Detta tillägg bör skrivas in i anslutning till satsen om principerna för god förvaltning.

Finsk- och svenskspråkiga personers möjligheter att använda offentliga digitala tjänster bör därtill tryggas med stöd av ett tillräckligt utbud av användarstöd för digitala tjänster på det egna språket.

För personer som inte har tillgång till digitala tjänster eller saknar digital kompetens kan emellertid möjligheten att ta del av myndigheternas tjänster försämrats eller utebli. Folktinget framhåller att envars rätt att välja alternativa service- och kommunikationskanaler i kontakter med myndigheterna bör framgå tydligt av utkastet. Även dessa service- och kommunikationskanaler ska erbjudas jämnt på finska och svenska.

Den digitala kompassen som helhet

Hur bedömer du den digitala kompassen som helhet?

Folktinget konstaterar att utkastet till Finlands digitala kompass innehåller viktiga mål för styrningen av den digitala utvecklingen i samhället. Det är emellertid av central betydelse att de språkliga rättigheterna och skyldigheterna enligt grundlagen synliggörs i större utsträckning i utkastet. Myndigheterna har en aktiv skyldighet att se till att de grundläggande språkliga rättigheterna förverkligas inom verksamheten, och detta är en förutsättning för att de språkliga rättigheterna ska kunna tillgodoseas även i utvecklingen av offentliga digitala tjänster.

Enligt utkastet eftersträvas en produktivitetsoökning och ökad kostnadseffektivitet inom den offentliga förvaltningen med hjälp av digitalisering och automatisering. Folktinget framhåller att detta i så fall måste ske inom ramarna för språklagstiftningen, eftersom myndigheterna även inom en offentlig digital förvaltning ska se till att de språkliga rättigheterna tillgodoses. En strävan efter ökad kostnadseffektivitet får inte försämra finsk- och svenskspråkiga personers rätt till likvärdiga digitala tjänster på sitt eget språk.

Riksdagens grundlagsutskott har flera gånger tagit ställning till digitaliseringen inom den offentliga förvaltningen. Utskottet konstaterar i ett utlåtande från mars 2026 att de skyldigheter som följer av språklagen, samiska språklagen och teckenspråklagen måste beaktas när nya digitala tjänster och system skapas. Utskottet anser att det är viktigt att de grundläggande språkliga rättigheterna beaktas redan i den inledande fasen av utvecklingen av tjänsterna och att de digitala tjänsterna utvecklas parallellt i olika språkversioner. Utskottet anser därtill att statsrådet bör bedöma om uttryckliga bestämmelser om språkliga rättigheter bör tas in i regleringen om elektroniska tjänster. (GrUU 18/2026 rd)

Enligt språklagen (423/2003) har var och en rätt att använda finska eller svenska i kontakter med statliga myndigheter, tvåspråkiga myndigheter i välfärdsområden och välfärdssammanslutningar samt tvåspråkiga kommunala myndigheter (10 § 1 mom.). Myndigheterna ska i sin verksamhet självmant se till att individens språkliga rättigheter förverkligas i praktiken (23 § 1 mom.). Språklagen gäller all information som myndigheterna ger, oavsett medium eller informationskanal.

Regeringens berättelse om tillämpningen av språklagstiftningen 2025 anger dock att det fortfarande finns stora brister i myndigheternas digitala tjänster på svenska, vilket innebär att den svenskspråkiga befolkningens språkliga rättigheter ofta inte tillgodoses. När digitala tjänster utvecklas beaktas inte alltid de krav som språklagstiftningen ställer på tjänsterna. (Statsrådets publikationer 2026:3)

Enligt forskningsrapporten Språkbarometern 2024 är det framför allt svenskspråkiga personer i tvåspråkiga kommuner som har upplevt språkrelaterade problem i offentliga digitala tjänster. Endast en minoritet av de finskspråkiga respondenterna i tvåspråkiga kommuner har uppgett detta. De största problemen har gällt bristfälliga översättningar till svenska och avsaknad av länkar till svenskspråkig information. Det har även framkommit att chattbottar och digitala assistenter ofta inte fungerar tillfredsställande på svenska. (Justitieministeriets publikationer 2025:8)

Dessa iakttagelser motsvarar Folktingets erfarenheter. Folktinget kontaktas regelbundet av svenskspråkiga personer, som har erfarit att myndigheterna inte har tillgodosett deras rätt till service på svenska. Omkring en tredjedel av de ärenden som Folktinget har tagit emot under de senaste fem åren gäller brister i offentliga digitala tjänster på svenska. Det har ofta visat sig att den digitala informationen på svenska och finska inte är likvärdig eller att väsentlig information saknas på svenska.

Enligt Folktingets uppfattning är en orsak till de bristfälliga digitala tjänsterna på svenska att lagstiftningen om digitala tjänster inte innehåller en bestämmelse om skyldigheten att förverkliga språkliga rättigheter med stöd av språklagen (423/2003). Grundlagsutskottets ställningstagande om

att statsrådet bör bedöma om uttryckliga bestämmelser om språkliga rättigheter bör tas in i regleringen om elektroniska tjänster (GrUU 18/2026 rd) är därför ytterst välkommet.

Med hänvisning till detta föreslår Folktinget att följande ändringsförslag beaktas i den fortsatta beredningen:

4.4 Offentlig förvaltning och tjänster

”Väl fungerande offentliga tjänster främjar samhällsdeltagandet när digitala tjänster tillhandahålls på finska, svenska och engelska” ... (s. 49)

Folktinget hänvisar till att finska och svenska är landets likvärdiga nationalspråk, vilket innebär att formuleringen är missvisande. Engelska kan inte likställas med nationalspråken och saknar därför betydelse när det gäller myndigheternas skyldighet att tillgodose de språkliga rättigheterna i officiella digitala tjänster. Det är viktigt att hänvisningen till engelska stryks.

”Likabehandling och tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna utgör grunden för serviceutvecklingen.” (s. 49)

Folktinget konstaterar att denna sats har en central betydelse för planeringen och utvecklingen av digitala tjänster inom den offentliga förvaltningen. Det är dock motiverat att förtydliga att likabehandling omfattar språklig likabehandling, eftersom ingen får särbehandlas utan godtagbart skäl bland annat på grund av språk (6 § i grundlagen). Tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna omfattar de språkliga rättigheterna, vilket bör beaktas i utkastet.

”Enligt principerna för god förvaltning ska alla ha möjlighet att sköta sina ärenden i de offentliga tjänsterna.” (s. 50)

Folktinget framhåller att ett syfte med språklagen enligt 2 § är att garantera vars och ens rätt till god förvaltning oberoende av språk (423/2003). Detta tillägg bör skrivas in i anslutning till satsen om principerna för god förvaltning.

Finsk- och svenskspråkiga personers möjligheter att använda offentliga digitala tjänster bör därtill tryggas med stöd av ett tillräckligt utbud av användarstöd för digitala tjänster på det egna språket.

För personer som inte har tillgång till digitala tjänster eller saknar digital kompetens kan emellertid möjligheten att ta del av myndigheternas tjänster försämrats eller utebli. Folktinget framhåller att envars rätt att välja alternativa service- och kommunikationskanaler i kontakter med myndigheterna bör framgå tydligt av utkastet. Även dessa service- och kommunikationskanaler ska erbjudas jämnt på finska och svenska.

Övriga kommentarer

Om kommentaren inte lämpar sig för andra punkter på blanketten, kan du lämna den här.

Folktinget konstaterar att det alltid ska ingå en grundlig bedömning av språkliga konsekvenser i lagberedning som har betydelse för finsk och svenskspråkiga personers rätt till offentliga digitala tjänster på sitt eget språk.

Folktinget anser vidare att den föregående digitala kompassen (SRR 10/2022 rd) bättre än den nya digitala versionen beaktade språkliga rättigheter. I den tidigare digitala kompassen konstateras:

s. 15: En viktig aspekt då man bygger upp delaktigheten i det digitaliserade samhället är också att tjänster finns tillgängliga på båda nationalspråken och på andra språk i enlighet med principerna i nationalspråksstrategin. Stöd och tjänster ska också erbjudas dem som inte har möjlighet att använda digitala tjänster.

s. 30: Digitala färdigheter i vardagen, tillgänglighet och tillgängliga, lättlästa tjänster på bland annat båda nationalspråken är en viktig grund för det digitaliserade samhället för såväl medborgare som företag. Tjänsterna ska bygga på användarna, inte på förvaltningens strukturer.

s. 43: De kompetensbehov som digitaliseringen, dataekonomin och den digitala gröna övergången kräver, inklusive cyber- och datakompetens, har identifierats och beaktats i utbildningsutbudet på alla stadier med beaktande av nationalspråksstrategin.

s. 61: Välfungerande offentliga tjänster stärker delaktigheten i samhället när de digitala tjänsterna finns tillgängliga på finska, svenska och engelska och på klarspråk, den fysiska och digitala tillgängligheten har beaktats i serviceutvecklingen och uppmärksamhet fästs vid användningen av ett tydligt administrativt språk på nationalspråken. Likabehandling och tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna utgör grunden för serviceutvecklingen och till exempel skyldigheterna enligt samiska språklagen ska beaktas.

Folktinget föreslår att den nya digitala kompassen kompletteras med de ovan nämnda skrivningarna.

Gestrin Anna
Svenska Finlands folkting